



O'ZBEKISTON URF-ODAT VA AN`ANALARINI MAMLUKATIMIZ HAYOTIDA TUTGAN O`RNI

Olimova Xurshidabonu

Andijon davlat chet tillar instituti, ingliz tili
va adabiyoti yonalishi 320 guruh talabasi

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-april 2023 yil

Ma'qullandi: 25-april 2023 yil

Nashr qilindi: 29-april 2023 yil

KEY WORDS

o'zbek, urf-odat, an`analari, salomlashuv, "chayon yili".

ABSTRACT

ushbu maqolada o'zbek xalqi urf odalari haqida gap boradi. O'zbek xalqining urf-odatlari asrlar davomida O'zbek millatining tashkil topishida katta ahamiyatga ega hisoblangan va O'zbek oilasi o'z urf-odat-yu, an`analari bilan tirikdir. Vatanimizning mustaqilligi biz uchun dunyoga barcha yo'llarni ochib berdi va bizga o'zimizni ko'rsatishimiz, shuningdek har qanday joyda har qanday sohada texnik va daliliy bilimlarni olishimiz uchun imkoniyat yaratdi. Urf-odatlari va an`analari yo`q xalqni, millatni tarixi bor deb bo'lmaydi.



**Har bir O'zbek oilasining asosiy o'ziga xos xususiyatlaridan biri:
mehmondo'stlik, yoshi kattalarga hurmat-ehtiromli bo'lishdir.**

Odatda barcha O'zbek oilalari bir nechta avlodlardan iborat bo'lgan katta oilalar tarkibida yashaydi va shuning uchun ular hovlisi bo'lgan katta uylarni yoqtirishadi.

Salomlashuv —Qo'l berib yoki bag'riga bosib ko'rishganda an'anaga ko'ra: "U insonning salomatligi ishdagi va uydagi ahvoli" haqida so'raladi...

Urf-odatlarning ko'pchiligi ko'p tomonlama oilaviy hayotga oid bo'lib, farzand dunyoga kelishi va tarbiyasi (beshik to'yi, sunnat to'yi), nikoh (fotiha to'yi) dan iboratdir.

O'zbek millatining urf-odatlarini nafaqat oilada balkim har bir sohada o'z aksini topgan, misol uchun: masjid, choyxonalar, bozorda, nahorgi osh, milliy bayramlar, navro'z bayrami, kelin salom va boshqalar alohida o'ziga xos bo'lgan urf-odatlar mavjud.

O'tgan asrning 70-yillari oxirida o'zbek yozuvchisi Uchqun Nazarov o'zbek jamiyati, o'zbek xalqining kundalik hayoti, uning mentaliteti, odob-axloqi to'g'risida uni dunyoga mashhur qilgan romanini yozdi. Tarjimon Ingeborg Baldauf tomonidan roman nemis tiliga mahorat bilan tarjima qilingan. "Chayon yili" nemis tiliga "axloqiy rasm", ba'zan "Chayon yili" deb tarjima qilingan. Ushbu roman nafaqat kundalik hayotni, balki o'zbek xalqining tarixini ham tasvirlab berganligi sababli, biz nemis tilidagi tarjimasini asl nusxasi bilan taqqoslab, tahlil qilishga harakat qildik. Romanda topilgan 600 dan ortiq so'z va iboralar bizning ishimizning mavzusidir.

O'zbekiston xalqlari madaniyati va urf-odatlarining paydo bo'lishi miloddan avvalgi 2-asr oxirlaridan boshlangan Buyuk Ipak yo'li bilan chambarchas bog'liqdir. "Ipak yo'li" atamasi nemis olimi Ferdinand Frayherr fon Rixtofen tomonidan 1877 yilda o'zining "Xitoy" nomli klassik asarida kiritilgan va olimlar orasida o'rnatilgan. Bu mutlaqo oqlanadi, chunki boshqa bir nemis olimi Albert Herrmann ta'kidlaganidek, aynan ipak eng muhim tovar bo'lib, miloddan avvalgi 2- asr oxirida G'arb va Sharqda ikki xil dunyoni bir-biriga ma'lum qildi. Aynan O'zbekistonning Ipak yo'li o'rtasida joylashgan geografik joylashuvi mamlakatdagi eng muhim etnik jarayonlarga olib keldi, masalan Dravida, hind-yevropaliklar va hind-eronliklar kabi O'rta Sharqdan xalqlarning ko'chishi. Qadimgi sharq, sharqiy va g'arbiy Eron, ellinizm, hind, turk va xitoy madaniyatlarining simbiyozi mavjud edi. Buning natijasida mintaqada odamlar uchun madaniy va intellektual hayotning o'ziga xos shakllari paydo bo'ldi. O'zbekiston xalqlari alifbo va buddizm, nasroniylilik, zardushtiylik, manixeylik va islom singari dunyo dinlarini, shuningdek Osiyo va Uzoq Sharq mamlakatlaridagi boshqa ko'plab madaniy yutuqlarni tarqatishda katta hissa qo'shganliklari haqida tan olingan. Arxeologik qazishmalar shuni ko'rsatadiki, zardushtiylik dini O'zbekiston hududida bundan 3,5 ming yil oldin paydo bo'lgan. Zaratustraning ezgulik yovuzlik ustidan g'alaba qozonish uchun abadiy kurash haqida so'zlari "Avesta" kitobida yozilgan bo'lib, uning 2700 yilligi 2001 yilda O'zbekistonda YuNESKO qarori bilan nishonlangan. Samarqand, Buxoro, Termiz va Xiva kabi qadimiy shaharlardagi tarixiy yodgorliklar ham saqlanib qolgan. O'zbekiston hukumati tashabbusi bilan va YuNESKO ishtirokida 1997 yilda yer yuzidagi eng qadimgi shaharlar - Buxoro va Xiva tashkil etilganligining 2500 yilligi munosabati bilan tantanalar bo'lib o'tdi. Islom madaniyati paydo bo'lishi va qaror topishiga o'zbek xalqining ajdodlari beqiyos hissa qo'shgan. Haqiqiy hadis haqidagi muqaddas bilimlarni saqlagan Imom al-Buxoriy va at-Termiziylarning ma'naviy ishlari butun Islom olamida ulug'lanadi. O'rta asr islom madaniyatining buyuk yutuqlari bu taniqli davlat arbobi Amir Temur hukmronligi bilan boshlangan temuriylar Uyg'onish davri qo'l san'atlari, me'morchilik, ilm-fan va adabiyotdagi yutuqlardir. 1991 yilda O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritgandan so'ng, ko'plab xalq an'analari, urf-odatlar va festivallari, masalan Navro'z (bahorning boshlanishi), Lola-bayram (gul bayrami), Paxta-bayram (paxta bayrami), Hosilbayram (hosil bayrami) va boshqalar yangi ma'no oldi va ular bilan islomgacha madaniyatlardan, ya'ni zardushtiylik, buddizm va boshqalardan elementlarni bog'ladi. O'zbek adabiyoti xalq og'zaki she'riyatidan rivojlandi. Og'zaki ravishda yetkazilgan she'riyatning eng taniqli asarlari - bu "Alpomish" qahramonlik eposi, "Go'rog'li" romantik qahramonlik eposi (40 dan ortiq mavzular bilan), "Yusuf va Ahmad" jangchi

romanlari va "Tohir va Zuhra" sevgi romani. Tarixda o'zbek she'riyatining asoschisi Alisher Navoiy she'riyati alohida o'rin tutadi. Bu yil Navoiy tavalludining 560 yilligi O'zbekistonda nishonlanadi. 2001 yil aprel oyida Berlining Freien universitetida Alisher Navoiyning to'liq asarlari bo'yicha xalqaro ilmiy simpozium bo'lib o'tdi.

XULOSA: xulosa qilib shuni aytadigon bo'lsak, jamiyatimizda aholi o'zining qatlamiga qarab emas balki birovdan kam qilmaslik uchun bor budini to'y hashamga ishlatib yuboradi. Bu esa o'z navbatida ortiqcha isrofgarchilikka olib keladi. Mamlakatimizda karantin munosabati bilan 30-50 kishilik to'ylar qilindi endi bundan keyin ham shundek ishlarni davomli qilsak nafaqat yosh oila uchun balki ularning ota-onalariga ham yaxshi bo'ladi. Faqatgina to'y hashamlar emas, hattoki janozalarda ha shu kabi hlatlar uchrab turibti. O'zbek millati xalqi an'analarga va urf-odatlariga juda ham boy, urf-odatlarni kelgusi avlodlarga yetkazuvchi aynan siz bo'ling.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Рахманова, М. К. (2019). Ёшларнинг маънавий тарбиясида қадимги Ўрта Осиё маънавий-маданий меросининг аҳамияти. "Глобаллашув шароитида ватанпарварлик тарбиясининг маънавий-маърифий технологиялари" республика илмий-амалий конференцияси, 206-209
2. Samarova, S. R., & Mirzayeva, M. M. (2020). The problem of the formation of creative abilities of students in foreign psychology. An International Multidisciplinary Research Journal, 10(5), 1937-1943.
3. Internet saytlar: <https://legacy.uz> <https://arxiv.uz>

INNOVATIVE
ACADEMY